

УДК 378.046.4

Зубко Анатолій Миколайович

кандидат педагогічних наук, професор, ректор

Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, м. Херсон, Україна

ORCID ID 0000-0002-3529-8842

*zubko2011@ukr.net***Жорова Ірина Ярославівна**

доктор педагогічних наук, професор, перший проректор, професор кафедри педагогіки й менеджменту освіти

Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, м. Херсон, Україна

ORCID ID 0000-0003-4304-4962

*zhorova.ks@gmail.com***Кузьменко Василь Васильович**

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки й менеджменту освіти

Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, м. Херсон, Україна

ORCID ID 0000-0002-5424-8234

*kuzmenkovasiliy@gmail.com***Слюсаренко Ніна Віталіївна**

доктор педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки,

психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова,

Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

ORCID ID 0000-0002-9215-5936

*ninaslusarenko@gmail.com***Кохановська Олена Вікторівна**

доктор педагогічних наук, доцент кафедри теорії й методики викладання навчальних дисциплін

Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, м. Херсон, Україна

ORCID ID 0000-0001-7294-173X

aninatama.ks@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено актуальну проблему використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з метою розвитку професіоналізму педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Наголошено, що сьогодні в умовах швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх проникнення в усі сфери життєдіяльності людини особливо актуальним питанням стає їх використання в системі післядипломної освіти.

Схарактеризовано найбільш сучасні та актуальні види інформаційно-комунікаційних технологій, які в комплексі створюють сприятливе середовище розвитку професіоналізму працівників освітньої галузі. Серед них: мобільні, хмарні, дистанційні технології, засоби візуалізації змісту, якісні цифрові ресурси та ін.

Описано досвід організації освітнього середовища із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних інструментів на базі Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради. Актуальність теми підтверджено наведеними даними опитування вчителів, які проходили підвищення кваліфікації на базі вищезазначеного закладу. Описано конкретні приклади ресурсів, які використовуються в освітньому процесі з метою формування професіоналізму вчителів. Шляхом експериментальної діяльності було виокремлено організаційно-педагогічні умови розвитку професіоналізму вчителів Нової української школи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, серед яких створення інформаційно-освітнього середовища професійного розвитку педагогів в умовах закладу

післядипломної освіти; організація взаємодії між учасниками педагогічного процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій; реалізація онлайн підтримки вчителів та їх фахове консультування в міжтестастійний період. Достовірність отриманих результатів підтверджено результатами педагогічного експерименту, проведеного в КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», результати якого частково відображено в тексті статті.

Ключові слова: педагог; професійний розвиток; професіоналізм; система післядипломної освіти; освіта впродовж життя; інформаційно-комунікаційні технології.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Національна система освіти на початку третього тисячоліття характеризується зміною освітньої парадигми, оновленням змісту та технологій навчання. Досягнення позитивних результатів гуманізації змісту освіти, реалізація людиноцентрованої спрямованості навчання і виховання можуть бути можливими передусім завдяки активній професійно-творчій діяльності кожного педагога.

Саме тому сьогодні в умовах запровадження концепції Нової української школи пріоритетом державної освітньої політики є забезпечення якісної підготовки педагогічних кадрів, здатних до творчої праці та професійного розвитку через створення цілісної системи неперервної освіти. Важливою ланкою останньої є система післядипломної освіти педагогічних кадрів, у середовищі якої відбувається розвиток професіоналізму педагогів, їх духовної культури та інноваційного творчого стилю мислення.

Інноваційний характер післядипломного освітнього простору детермінований зростанням інформаційних потоків, використанням нових педагогічних технологій, необхідністю задоволення потреб особистого й професійного розвитку педагогів, які подекуди не повною мірою готові до впровадження нововведень у шкільну практику. Це зумовлює певні утруднення в професійній діяльності, серед яких: організація проектної й дослідницької діяльності учнів; розроблення й реалізація методичних моделей, технологій і прийомів; аналіз результатів освітнього процесу і їх подальше використання під час проектування педагогічної діяльності; вивчення, узагальнення й творче використання перспективного педагогічного досвіду та ін.

Вищезазначене актуалізує пошук сучасних прийомів, методів, технологій розвитку професійної компетентності педагогів у закладах післядипломної освіти. Важливу роль у цьому процесі відіграють сучасні інформаційно-комунікаційні технології, що сприяють реалізації такої невід'ємної складової професіоналізму вчителя, як уміння навчатися впродовж життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні, як і раніше, актуальним є пошук продуктивних форм професійного розвитку вчителя в умовах перманентних змін у національній системі освіти, інтенсифікації вчительської діяльності, швидкого оновлення і збільшення обсягів інформації тощо. Вивчення і аналіз наукового доробку з питань післядипломної педагогічної освіти свідчить, що використання інформаційно-комунікаційних технологій підвищує ефективність професійного розвитку вчителів.

Вивчення та аналіз досліджень щодо розвитку педагогічного професіоналізму свідчить про їх різноаспектний науковий вимір: наукове обґрунтування феномена «професіоналізм педагога» (Н. В. Кузьміна) [1]; студіювання професіоналізму педагога з позиції акмеологічного підходу (В. О. Сластьонін) [2]; змістове наповнення особистісної й діяльнісної сутності професіоналізму педагогічної діяльності (І. Д. Багаєва) [3]; аналіз професіоналізму як інтегративного особистісно-діяльнісного

новоутворення вчителя-вихователя (Н. В. Гузій) [4]; визначення структури професіоналізму педагога (С. А. Дружилов) [5] та ін.

Проблеми освіти дорослих висвітлені в працях науковців у таких контекстах: теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні (А. І. Кузьмінський) [6]; модель модернізації освітньої діяльності в закладах післядипломної педагогічної освіти (В. В. Олійник) [7]; зміст, структура і тенденції розвитку післядипломної освіти педагогів (Н. Г. Протасова) [8] та ін.

Чимало досліджень проведено й у сфері застосування інформаційно-комунікаційних технологій у післядипломній освіті. Зокрема розвиток теоретичних основ інформатизації освіти та практичну реалізацію інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України комплексно досліджував авторський колектив у складі таких учених, як В. Ю. Биков, О. Ю. Буров, А. М. Гуржій, М. І. Жалдак, М. П. Лещенко, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий, В. В. Олійник, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна [9]. У праці вищезгаданого колективу детально розглядаються питання впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у закладах освіти України (зокрема післядипломної педагогічної освіти), окремо аналізуються їх види та напрямки застосування. Мобільним технологіям навчання у вищій та післядипломній освіті присвячені розробки Р. М. Горбатюка [10]. Моделі організаційних систем та способи організації відкритого навчального середовища висвітлював В. Ю. Биков [11]. Інформаційно-комунікаційні технології як компонент освітнього середовища в післядипломній освіті аналізував В. В. Олійник [12] та ін. Модель організації освітнього середовища сучасного університету, яка базується на wiki-технології, що є актуальною і в умовах закладу післядипломної освіти, було обґрунтовано Н. Морзе та Л. Варченко-Троценко [13].

Утім, ураховуючи стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та зважаючи на те, що сьогодні кожен учитель може самостійно обирати, де проходити підвищення кваліфікації, перед кожним закладом післядипломної освіти стоїть завдання пошуку шляхів підвищення власної конкурентоспроможності, що, зокрема, може реалізуватись у побудові інформаційно-освітнього середовища закладу з метою розвитку професіоналізму педагогів. Це актуалізує подальше системне вивчення питань застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою підготовки вчителів до виконання завдань Нової української школи, формування в них готовності до реалізації академічної свободи, мотивації до самоосвіти та самовдосконалення в системі післядипломної освіти як середовищі розвитку професіоналізму педагогів.

Мета статті – розкрити зміст поняття «професіоналізм педагога», визначити сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які можна використовувати для розвитку професіоналізму педагогів та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови їх застосування в системі післядипломної педагогічної освіти.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перші спроби наукового обґрунтування феномена «професіоналізм педагога» знаходимо в дослідженнях Н. В. Кузьміної, яка визначає його як уміння педагога формувати в учнів готовність до розв'язання завдань за час, відведений на вивчення певного предмета [1, с. 11]. Феномен професіоналізму вважається якісною характеристикою суб'єкта діяльності – представника певної професії, що визначається ступенем володіння ним сучасним змістом і сучасними засобами вирішення професійних завдань, продуктивними способами їх здійснення. Крім якісних критеріїв професіоналізму, Н. В. Кузьміна вводить і кількісні, відзначаючи, що «міра цього оволодіння у різних людей різна, тому можна говорити про високий, середній, низький

рівень професіоналізму представника тієї або іншої професії» [там само].

Студіювання професіоналізму педагога з позиції акмеологічного підходу, проведене В. А. Сластьоніним, засвідчило, що «професіоналізм учителя – якісна характеристика його як суб'єкта педагогічної діяльності, що відображає високий рівень професійної компетентності й особистісної готовності до продуктивного розв'язання педагогічних завдань. Як інтегральне особистісне утворення, професіоналізм учителя поєднує у своїй структурі мотиваційно-ціннісний, когнітивний та операціонально-діяльнісний компоненти» [2, с. 6].

Конвергенція поглядів учених щодо розуміння професіоналізму як вершини розвитку людини в професійній діяльності свідчить, що сама по собі «вершинна модель» передбачає можливості спаду, регресії після певних досягнень. Сучасні акмеологічні теорії професійного розвитку базуються на моделі «багатовершинного» феномену, згідно з якою акме означає не кінцевий шлях життєвого руху і розвитку, а ту вершину, з якої відкриваються нові горизонти подальшого поступу. Отже, сучасна наука орієнтується на «багатовершинну» й «інтенціонально-динамічну» моделі акме людини. Значимість цих моделей визначається можливостями виокремлення різних акмеологічних періодів на тих чи інших стадіях життєдіяльності [3, с. 14].

Аналізуючи зміст і сутність поняття «професіоналізм», І. Д. Багаєва визначає, що професіоналізм педагогічної діяльності характеризується особистісною й діяльнісною сутністю. Особистісну сутність професіоналізму складають професійні знання та специфічне ставлення педагога до діяльності, а діяльнісну – комплекс умінь (гностичних, самовдосконалення, спілкування, уміння планувати й організовувати власну діяльність і діяльність учнів) [3, с. 14].

У науковому доробку Н. В. Гузій професіоналізм представлено як інтегративне особистісно-діялісне новоутворення вчителя-вихователя. Водночас учена враховує методологічний принцип єдності особистості й діяльності, розглядає професіоналізм педагогічної діяльності й професіоналізм особистості в нероздільній цілості та виокремлює їх смислоутворюючі чинники: педагогічну майстерність і творчість [4, с. 159].

На велику увагу заслуговують положення щодо розуміння структури професіоналізму педагога, висунуті С. А. Дружиловим. Він розглядає професіоналізм з позицій системного підходу як динамічний стан людини. Дослідження, проведені науковцем, показали, що відбувається зміна структури професіоналізму, яка стосується як складу системоутворювальних елементів професіоналізму, так і зв'язків між ними [5].

Отже, проведений аналіз наукових досліджень дає змогу схарактеризувати професіоналізм педагога як інтегративну якість особистості, що характеризується морально-духовними якостями, акмеологічною позицією, педагогічною технікою, професійною компетентністю, які екстеріоризуються у творчій педагогічній діяльності та забезпечують формування в учнів ключових і міжпредметних компетентностей. Отже, структура професіоналізму педагога складається з когнітивного, діялісного і емоційно-ціннісного компонентів.

Сьогодні в Україні, як і в усьому світі відбувається стрімкий розвиток цифровізації освіти. Як зазначає К. Краус, цифрова освіта функціонує за рахунок цифрових технологій, що переважно реалізуються засобами Інтернет мережі. Це суттєво трансформує існуючу традиційну систему за рахунок збільшення кількості освітніх віртуальних платформ, використання електронних ресурсів з метою отримання різних за змістом освітніх послуг, запровадження нових технологій та цифрових освітніх платформ формальної та неформальної освіти [14, с. 49].

Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій, які ґрунтуються на підходах штучного інтелекту, значно розширює можливості здобувачів освіти для вибору індивідуальних освітніх траєкторій, формування та досягнення власних цілей

самовизначення та самовдосконалення [9, с. 168].

У Концепції «Нова українська школа» наголошено на необхідності наскрізного застосування інформаційно-комунікаційних технологій як складової цифрової освіти у викладанні навчальних дисциплін та управлінні закладами освіти. Саме ці технології названо інструментом забезпечення успіху сучасної школи [15].

Реалізація можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у закладах освіти здійснюється за допомогою технічних засобів навчання. За О.Буйницькою, це «обладнання (специфічні носії навчальних матеріалів) й апаратура, що застосовуються в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності» [16].

Розвиток професіоналізму педагогів досить успішно відбувається в системі неперервної освіти. Оскільки «агентами змін» в умовах реформування освітньої системи України є вчителі, важливого значення набуває їх «озброєння» сучасними методами використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування цифрових компетентностей педагогів та вдосконалення вміння «навчання впродовж життя», адже лише компетентний педагог, який спроможний постійно самовдосконалюватися, може виховати такі риси в підростаючого покоління.

На сьогодні більшість інститутів післядипломної педагогічної освіти та академій неперервної освіти використовують можливості цифрової освіти, зокрема можливість проходження очно-дистанційних та дистанційних курсів підвищення кваліфікації на окремих платформах. Деякі заклади також пропонують у межах курсового та міжкурсного періодів проходження окремих фахових спецкурсів за запитами слухачів.

Так, для супроводу освітнього процесу в Запорізькому інституті післядипломної педагогічної освіти функціонує Запорізький освітній портал ЗапоВікі, розроблений на основі вікі-технологій (режим доступу: <http://zw.ciit.zp.ua/index.php>). Портал акумулює віртуальні спільноти вчителів, які діють у межах області, інформацію про навчальні тренінги та семінари, оголошення про нові освітні проекти. Цей портал є невід'ємною складовою підвищення кваліфікації вчителів області та України.

Цікавим рішенням щодо підвищення професійної майстерності вчителів у дистанційному режимі є курси, пропонувані Центром інноваційних технологій Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (режим доступу: <https://lpnu.ua/ciot>). Центр проводить дистанційні курси для підвищення кваліфікації педагогів, онлайн семінари, майстер-класи, консультування. До розробки курсів залучаються наукові та науково-педагогічні працівники Запоріжжя, Києва, Львова, Житомира, Кропивницького [17].

З метою організації європейської інноваційної системи перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних, педагогічних та науково-педагогічних кадрів Консорціумом закладів післядипломної освіти було засновано Український відкритий університет післядипломної освіти, який об'єднав на партнерських засадах 15 різних закладів післядипломної педагогічної освіти України (режим доступу: <http://uvu.org.ua/>) [18]. У межах навчання в цьому закладі вчителі можуть дистанційно здійснити підвищення кваліфікації за обраним спецкурсом.

Проте слід зауважити, що на сьогодні кожен заклад післядипломної освіти прагне створити своє унікальне інформаційно-освітнє середовище, яке максимально задовольнятиме потреби педагогів та сприятиме підвищенню їх професіоналізму.

Основним ціннісним виміром якості сучасної післядипломної освіти є професійний розвиток педагога з високим рівнем інформованості, умотивованості до власного розвитку й постійної самоосвіти, здатності творчо мислити, громадянської активності й відповідальності, мобільності, гнучкості, здатності ефективно реалізовувати державну освітню політику та забезпечувати якість освіти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування високого рівня професіоналізму як очікуваний результат функціонування системи післядипломної педагогічної освіти змінює вектор цілепокладання від наповнення людини знаннями до осмисленого особистісного зростання. Крім того, поступальний розвиток педагога як особистості і професіонала здійснюється лише під час практики, коли він займає позицію активного суб'єкта педагогічної діяльності, у якій реалізуються його творчий потенціал та здібності. Тож важливим є формування випереджального характеру змісту післядипломної освіти та запровадження ефективних освітніх технологій організації практико орієнтованого освітнього процесу.

Процес інформатизації суспільства сьогодні зумовив необхідність переорієнтації моделі післядипломної освіти вчителів у напрямі застосування в професійній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій [9; 11; 12]. На цьому, зокрема, наголошує Г. А. Федорова. Учена зауважує, що однією з найважливіших задач, які стоять нині перед системою післядипломної освіти, є створення нового змістового наповнення освітнього середовища сучасними досягненнями техніки та інформатизації [19].

Згідно з даними міжнародного консорціуму New Media Consortium (NMC) за 2019 рік, до сучасних комп'ютерних технологій, які визначають перспективний розвиток засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, зараховують такі [20]:

1) мобільні технології, які дають можливість застосовувати в освітньому процесі смартфони, комунікатори, нетбуки, ноутбуки завдяки їхній можливості спільного доступу до ресурсів та швидкого підключення до мережі;

2) цифрові ресурси високої якості, програмне забезпечення та вільний централізований доступ до них, що допомагають вільно реалізовувати нові методи та форми роботи, орієнтовані на активну самостійну та продуктивну діяльність тих, хто навчається. Це може бути реалізоване за рахунок створення освітніх порталів;

3) сенсорні інтерфейси – технологія, що базується на природних людських жестах, які дають змогу легко управляти об'єктами на екрані. Поява таких моделей сприяє розробці нових моделей взаємодії людини (викладача, учителя, учня) та інформаційно-комунікаційних засобів;

4) візуалізація даних. Дані такого типу є когнітивними інструментами навчання, які дуже люблять як учителі, так і учні. Нині звичайна візуалізація у вигляді малюнків, схем, моделей, 3d моделей, відео доповнена іншим напрямом посилення візуальної інформації – доповненої реальності, що пропонує комбінацію реальних та віртуальних об'єктів і створює зовсім нове інформаційне сприйняття реальності. Перевагою такого підходу є також перехід до моделі навчання через дослідження, що особливо актуальне в сучасній школі.

Застосування всіх вищеназваних технологій у системі післядипломної освіти сприяє активному розвитку електронного навчання та застосуванню дистанційної системи освіти для розвитку професіоналізму сучасних педагогів.

Зокрема у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» інформаційно-комунікаційні технології застосовуються в межах як курсового, так і міжкурсівного періодів. Мета їх використання – створення ефективного освітнього простору для розвитку професіоналізму всіх педагогічних працівників. Організація такого простору вносить суттєві зміни в традиційну схему взаємодії учасників освітнього процесу.

Наприклад, *вхідне діагностування* проводиться в закладах післядипломної освіти з метою діагностики основних професійних знань та умінь слухачів курсів, а також задля вивчення їх потреб для подальшого складання індивідуальної траєкторії

професійного розвитку.

На рисунку 1 представлено скріншот форми вхідного діагностування слухачів курсів підвищення кваліфікації, розроблене за допомогою Google форм.

Вхідне діагностування слухачів КВНЗ
"Херсонська академія неперервної освіти" 2020 року

*Обов'язкове поле

1.1. Ви є слухачем яких курсів підвищення кваліфікації? *

- Директори ЗЗСО
- Заступники директорів з навчально-виховної роботи ЗЗСО
- Заступники директорів з виховної роботи
- Новопризначені керівники ЗЗСО
- Резерв керівних кадрів ЗЗСО
- Методисти методичних служб та методисти ПТЗО ЗВО I-IV рівнів акредитації

Рис. 1. Анкета вхідного діагностування слухачів КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Вхідне діагностування у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» містить три блоки запитань.

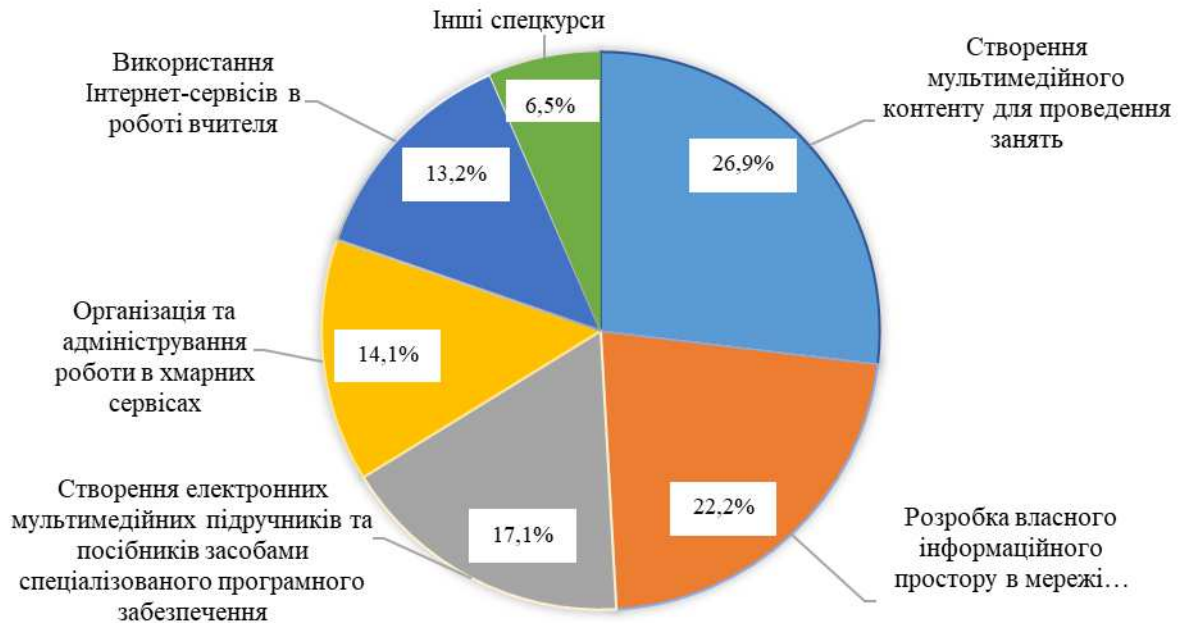
Блок 1 (10 запитань). Загальна інформація про слухача (категорія курсів, прізвище, ім'я, по батькові, назва закладу освіти, посада, стаж, категорія, звання).

Блок 2 (20 запитань). Визначення рівня професіоналізму.

Блок 3 (20 запитань). Рівень оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями та освітні потреби щодо формування професіоналізму засобами ІКТ.

Опитування слухачів здійснюється за допомогою Google Form. Його результати дозволяють виявити реальний рівень підготовленості педагогічних працівників до застосування інформаційно-комунікаційних технологій та враховуються під час формування змісту підвищення кваліфікації. Дані опитування зберігаються в єдиній базі вхідних діагностувань та репрезентують реальний стан підготовленості та потреб вчителів регіону.

Окремий блок питань вхідного діагностування стосується зацікавленості вчителів певними напрямками застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. На рисунку 2 наведено результати діагностування 234 учителів різних спеціальностей та категорій, які проходили підвищення кваліфікації у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Серед них 28 (12,0%) учителів початкових класів, 25 (10,7 %) вихователів дошкільних навчальних закладів, 25 (10,7 %) учителів математики та інформатики, 24 (10,3%) учителі зарубіжної літератури, 23 (9,8 %) учителі іноземних мов, 22 (9,4 %) учителі трудового навчання, 20 (8,5 %) учителів музичного мистецтва, 19 (8,1 %) учителів фізичної культури та захисту Вітчизни, 17 (7,3 %) учителів фізики та астрономії, 16 (6,8 %) учителів хімії, 15 (6,4 %) директорів шкіл.

Рис. 2. Результати опитування вчителів щодо найбільш актуальних тем, наявність знань з яких безпосередньо впливає на рівень їхнього професіоналізму

Аналіз відповідей слухачів курсів підвищення кваліфікації на запитання цього блоку показав, що серед найбільш актуальних тем, які вчителі безпосередньо пов'язують зі зростанням власного професіоналізму, є такі: створення мультимедійного контенту для проведення занять; розроблення власного інформаційного простору в мережі Інтернет та створення електронних мультимедійних підручників та посібників засобами спеціалізованого програмного забезпечення.

Виокремлення кола зацікавленості вчителів під час вхідного діагностування дає змогу визначити найбільш оптимальну траєкторію їхньої роботи з розвитку власного професіоналізму. Ґрунтуючись на андрагогічних принципах організації освіти дорослих, робота зі слухачами у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» будується на їх професійних запитах, які формуються на основі педагогічного досвіду й утруднень, що виникають у процесі педагогічної діяльності. Цей процес графічно відображено на рисунку 3.

Якщо слухач/ка зацікавлений/а у вивченні певного курсу, то цей запит задовольняється за рахунок варіативної складової, індивідуально-творчої роботи та проходження ними спецкурсів.

Рис. 3. Візуалізація процесу діагностування та розвитку професіоналізму під час навчання на курсах підвищення кваліфікації

Під час курсової підготовки на навчальних заняттях широко використовуються можливості мобільного навчання (m-learning, mobile learning), адже засоби мобільного зв'язку (кишенькові комп'ютери, нетбуки, мобільні телефони, смартфони, планшети тощо) стали сьогодні невід'ємною складовою життя кожної людини, зокрема й педагогів [10]. Педагогічні можливості цієї технології для післядипломної освіти полягають у мотивуванні слухачів до роботи, організації групової та самостійної роботи в окремому просторі, організованому для традиційних занять, здійснення контактів між суб'єктами освітнього процесу шляхом коротких повідомлень з мобільних пристроїв, отримання й передавання через всесвітню мережу навчальних завдань та матеріалів, асинхронної роботи [21, с. 63]. В умовах післядипломної освіти ці технології дають змогу незалежно від технічного забезпечення певного закладу (аудиторії) організувати ефективну взаємодію між слухачами та створити умови для їх безпосереднього залучення до використання мобільних засобів в освітній діяльності з подальшим застосуванням в умовах школи, де вони працюють. До того ж, урахувавши зростаючу популярність смартфонів та мобільних засобів серед педагогічної спільноти, вміння працювати з мобільними технологіями є базовим для формування всіх складових компонентів професіоналізму кожного вчителя і сприяють забезпеченню неперервності здобуття знань незалежно від місцезнаходження того, хто навчається.

У межах курсового періоду мобільні пристрої є також актуальним засобом формувального оцінювання. Зокрема викладачами КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» застосовуються сервіси Plickers, Kahoot, Quizziz, Quizlet та ін.

Так, наприклад, сервіс Plickers (<https://get.plickers.com/>) дає змогу здійснювати фронтальні опитування, формувальне оцінювання, мобільні голосування слухачів під час проведення лекційного або практичного заняття [22]. Опитування відбувається в тестовій формі. Для відповіді використовуються спеціально створені «семафори» з QR-кодами або роздруковані картки. Для проведення опитування в аудиторіях працює

вільна wi-fi мережа. Враховуючи простоту застосування такого типу опитувань, учителі мають змогу застосовувати цю форму у своїй роботі з учнями всіх ланок, починаючи з початкової школи.

Досвід доводить, що особливе зацікавлення у слухачів курсів підвищення кваліфікації викликає опитування, яке проводиться на базі сайту <https://kahoot.com/> за допомогою тестів та дидактичних вікторин з метою налагодження зворотного зв'язку з педагогічною спільнотою, іноді – для проведення формувального оцінювання за допомогою серії швидких запитань та відповідей або проведення контрольного опитування з формуванням розлогої звітної форми. Під час опитування створюється спеціальна віртуальна кімната, до якої підключаються викладач та слухачі шляхом введення спеціального коду.

ПЕДАГОГІКА ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ			
Played on	10 Jan 2019		
Hosted by	kameliamama		
Played with	21 players		
Played	9 of 9		
Overall Performance			
Total correct answers (%)	51,32%		
Total incorrect answers (%)	48,68%		
Average score (points)	3845,00 points		
Feedback			
Number of responses	19		
How fun was it? (out of 5)	4,93 out of 5		
Did you learn something?	100,00% Yes	0,00% No	
Do you recommend it?	100,00% Yes	0,00% No	
How do you feel?	94,74% Positive	5,26% Neutral	0,00% Negative

Рис. 4. Приклад використання сервісу Kahoot з метою визначення фахової компетентності вчителів української мови та літератури (стартова сторінка та звіт про проходження тестування)

На рисунку 4 наведено приклад використання сервісу Kahoot для слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів української мови та літератури з метою виявлення їх фахового рівня.

Педагоги вивчають нові поняття з різних тем, розбирають нові документи за допомогою дидактичних карток, створених на сайтах <https://quizlet.com> та <https://quizizz.com/>. Застосування даної технології дозволяє ефективно розвивати когнітивний і діяльнісний компоненти педагогічного професіоналізму.

Поряд із застосуванням мобільних технологій важливе значення має організація та взаємодія в хмарному освітньому просторі. Хмарні сервіси є моделлю забезпечення повсякденного та зручного мережевого доступу за вимогою. В умовах хмарних технологій у післядипломній освіті здійснюється ефективна взаємодія між слухачами та викладацьким складом (для поширення навчальних матеріалів, організації співпраці під час написання випускних робіт, обміну досвідом та ін.); безпосередньо між слухачами

(для обміну напрацьованим досвідом, світлинами та ін.).

У КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» активно використовується також Google-середовище: Google Classroom (для проходження спецкурсів та організації дистанційної взаємодії слухачів та викладачів), Google Диск (для акумуляції напрацьованих слухачів та обміну навчальними матеріалами), Youtube канал (для формування власного відеопростору та приєднання до відеоканалу академії), Gmail (для організації взаємодії між слухачами та викладачами), Google Календар (для складання розкладу занять для слухачів в умовах дистанційного та очно-дистанційного навчання), Google Документи та Google Презентації (для організації взаємодії викладача та слухача під час написання випускної роботи та оформлення випускної роботи, а також презентації власних напрацьованих), Google Hangouts (для проведення онлайн конференцій та консультацій), Google Форми (для проведення онлайн опитувань та тестувань) та ін.

Для поглиблення професійних знань з деяких напрямів педагогіки проходять спецкурси, які організують у двох форматах: очному та дистанційному. Деякі спецкурси організовано для окремих категорій слухачів. У той же час існують наскрізні спецкурси, призначені для всіх категорій слухачів.

На рисунку 5 представлено скріншот одного із спецкурсів, який мають змогу пройти вчителі в рамках курсів підвищення кваліфікації або в міжкурсовий період.

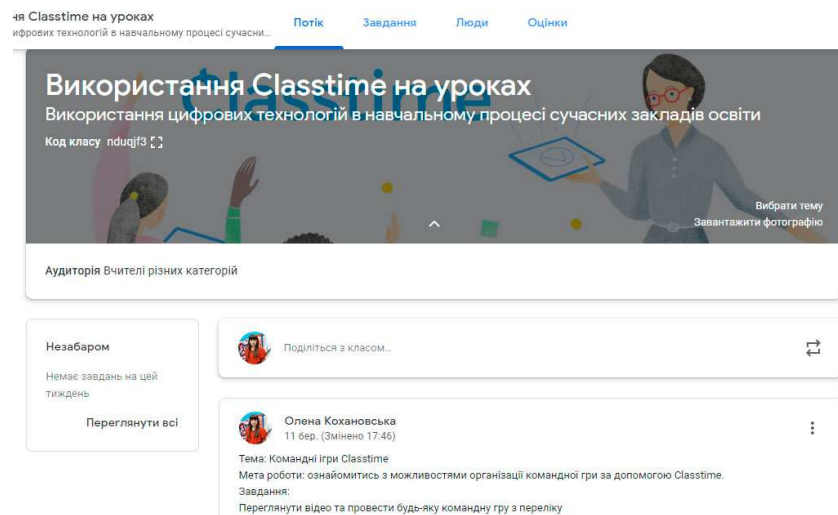

Рис. 5. Приклад спецкурсу для слухачів, розміщений в середовищі Google Classroom

Очний формат здійснюється в аудиторному режимі і передбачає виконання практичних робіт з метою набуття вмінь та навичок використання ІКТ у професійній діяльності.

Дистанційне проходження курсів здійснюється на базі встановленої безкоштовної платформи Moodle. Для того, щоб навчити педагогів використовувати цю платформу в очному форматі, проводиться інструктаж щодо роботи з Moodle.

Усі електронні навчально-методичні комплекси дисциплін також викладені на платформі Moodle.

Електронний навчально-методичний комплекс дисципліни (ЕНМКД) – це реалізація навчально-методичного комплексу в електронному вигляді. ЕНМК використовується як в мережевому, так і в кейсовому варіантах залежно від потреб та можливостей слухачів. Застосування ЕНМК у процесі викладання дає змогу значною мірою використовувати великі можливості, що надаються сучасними

телекомунікаційними технологіями. Його також можна назвати комплектом документів, який повністю визначає зміст дисципліни та забезпечує організацію та проведення освітнього процесу. Крім того, програмний комплекс містить систематизовані навчальні, наукові та методичні матеріали з певної навчальної дисципліни, методику її вивчення засобами інформаційно-комунікаційних технологій і забезпечує умови для здійснення різних видів навчальної діяльності. Обов'язковими елементами ЕНМКД є робоча програма, конспект лекцій, керівництво з проведення лабораторних (семінарських) занять, методичні вказівки щодо проведення всіх видів навчальної діяльності з дисципліни, тести та інші матеріали поточного та проміжного контролю знань слухачів. Документи, що входять до ЕНМКД, відображають сучасний рівень розвитку науки, передбачають логічне послідовне викладення навчального матеріалу, використання сучасних форм, методів та прийомів, технічних засобів навчання. Зміст ЕНМКД забезпечує повну інформацію про зміст дисципліни, а також інформацію з організації її вивчення за всіма видами навчальної роботи, формами та видами засобів діагностики.

The screenshot displays the Moodle LMS interface. At the top, there is a registration link: "Регістрація на курси за напрямками підготовки (обов'язково)". Below this, the section "Доступні курси" (Available courses) lists several courses:

- Використання системи дистанційного навчання MOODLE в освітньому процесі: методичні вказівки для користувачів системи СДО MOODLE** (Use of the MOODLE distance learning system in the educational process: methodological guidelines for MOODLE SDO users). The description notes that the guidelines describe the Moodle interface and provide recommendations for resource use and a manual for administrators.
- Учителі художньо-естетичного циклу (музичне мистецтво, художня культура, образотворче мистецтво та інтегрований курс «Мистецтво»)** (Teachers of the artistic-aesthetic cycle).
- Керівники закладів загальної середньої освіти, директори закладів дошкільної освіти** (Directors of general secondary education institutions, directors of preschool education institutions). Teacher: Татяна Кузьмич.
- Учителі української мови і літератури; зарубіжної літератури, мов національних меншин (російської), суспільствознавчих дисциплін, іноземних мов** (Teachers of Ukrainian language and literature; foreign literature, languages of national minorities (Russian), social science disciplines, foreign languages). Teacher: Маріна Пшостіва.

Below the course list, there is a section titled "Учителі фізичної культури, захисту Вітчизни, тренери ДЮСШ, інструктори закладів дошкільної освіти" (Teachers of physical education, defense of the Motherland, DYSH coaches, preschool education institution instructors). The main content area shows a course titled "Тема: Особливості роботи з агресивними дітьми" (Topic: Features of working with aggressive children) and a video player showing a man speaking.

Рис. 6. Організація дистанційної взаємодії зі слухачами підвищення кваліфікації відповідно до напрямку курсів та запитів слухачів

На рисунку 6 представлено дистанційну платформу академії (режим доступу: <http://academy.ks.ua/distance/>), на якій розміщені електронні навчальні засоби для різних категорій користувачів, спрямовані на підвищення їх фахової майстерності та вдосконалення володіння інформаційно-комунікаційними технологіями.

Усі навчальні матеріали, які розміщено на платформі Moodle та в Google Classroom відповідають сучасним формам подання інформації, містять різноманітні засоби мультимедіа (графіка, текст, фото, відео та аудіоматеріали). Варто відзначити також нелінійність організації освітнього контенту, що дає можливість вибору слухачу траєкторії навчання, використання додаткових довідкових джерел.

Під час міжкурсового періоду вчителі мають змогу підвищувати свій професіоналізм шляхом участі в різноманітних вебінарах, онлайн нарадах, онлайн конференціях, проходження дистанційних спецкурсів та ін.

Окрема роль для підвищення професіоналізму вчителів належить неформальній освіті – масовим відкритим онлайн курсам (МООС). Ці курси є живим інструментом пізнання та підвищення професіоналізму вчителів. На сьогодні існує значна кількість безкоштовних платформ, на яких розміщено багато безкоштовних та умовно безкоштовних онлайн курсів. До них можна зарахувати освітні платформи «На урок», «Всеосвіта», EdEra, Prometheus, Coursera, ВУМ, Duolingo та ін.

Проте альтернативна освіта, хоча і є аналогом звичайної освіти, але існує думка, що онлайн курси не є достатньо ефективними у формуванні професіоналізму педагогів. Одним із недоліків таких курсів є, зокрема, відсутність нетворкінгу та корисного спілкування, а також низька якість викладених у мережі курсів.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» передбачало реалізацію організаційно-педагогічних умов розвитку професіоналізму вчителів Нової української школи, а саме:

- 1) створення інформаційно-освітнього середовища професійного розвитку педагогів в умовах закладу післядипломної освіти;
- 2) організацію взаємодії між учасниками педагогічного процесу засобами ІКТ;
- 3) реалізацію онлайн підтримки вчителів та їх фахове консультування в міжкурсовий період.

З метою перевірки ефективності виокремлених організаційно-педагогічних умов розроблено модель їх реалізації, виокремлено критерії (когнітивний (повнота знань з навчального предмету, освітніх технологій, змісту педагогічної діяльності), діяльнісний (володіння проєктуванням та технологізацією професійної діяльності педагога), емоційно-ціннісний (стійка спрямованість на професію педагога, наявність професійної мотивації, прагнення до особистісного зростання) та рівні (високий, середній, низький) розвитку професіоналізму в системі післядипломної освіти.

Гіпотеза дослідження полягала в припущенні, що формування професіоналізму вчителів в умовах Нової української школи буде ефективним за таких організаційно-педагогічних умов: створення інформаційно-освітнього середовища професійного розвитку педагогів в умовах закладу післядипломної освіти; організація взаємодії між учасниками педагогічного процесу засобами ІКТ; реалізація онлайн підтримки вчителів та їх фахове консультування в міжкурсовий період.

Цільова група дослідження – 234 вчителі різних категорій та напрямів Херсонської області.

На формувальному етапі дослідження запроваджено на практиці змодельовану методику підвищення рівня професіоналізму педагогів засобами ІКТ та впроваджено виокремлені організаційно-педагогічні умови.

Реалізація першої умови передбачала організацію єдиного інтегрованого освітнього середовища, у межах якого вчителі мають можливість у будь-який час та в будь-якому місці отримати фахову консультацію, пройти навчальний курс, спілкуватися з іншими членами педагогічної спільноти щодо сучасних проблем професійного розвитку. Таке освітнє середовище створене за допомогою сайту закладу освіти та системи LMS Moodle, які забезпечують андрагогічний підхід в освіті.

Залучення вчителів до спілкування, обговорення, взаємооцінювання, рефлексії та реалізації інноваційних та проектних технологій на платформі Moodle підвищують якість післядипломної освіти та рівень професіоналізму вчителів. Упровадження першої умови довело, що створення інформаційно-освітнього середовища професійного розвитку педагогів дозволяє здійснити індивідуалізацію освітньої діяльності та забезпечити власну траєкторію професійного розвитку кожним педагогом.

Друга умова реалізовувалася шляхом проведення занять, семінарів, вебінарів та інших видів роботи із використанням ІКТ згідно з річним планом роботи КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» як під час курсового, так і в міжкурсовий період. Для вивчення потреб педагогів на офіційному сайті академії проводилось онлайн опитування щодо необхідності проведення вебінарів стосовно використання ІКТ, підвищення професіоналізму педагогів та ін.

Реалізація третьої умови здійснювалася за допомогою спеціально створеного єдиного дистанційного центру фахового зростання вчителів. Такий центр має винятково важливе значення. Він функціонує на спеціально розробленій платформі на основі LMS Moodle. В умовах дистанційного навчання в центрі педагоги не лише вдосконалюють набуті знання та навички роботи з професійною інформацією за допомогою інформаційних технологій, а й розвивають творчу активність. Педагогічні працівники беруть участь у конкурсах проектів, ділових, імітаційних онлайн іграх, «круглих столах», телеконференціях з фахових проблем, онлайн зустрічах з фахівцями освітньої галузі, профільними спеціалістами, видатними вченими та ін.

Після проведення формувального етапу дослідження з метою з'ясування ефективності використання ІКТ в процесі розвитку професіоналізму вчителів здійснено діагностику рівнів їх професіоналізму згідно виділених і описаних вище критеріїв.

Узагальнені результати динаміки рівнів розвитку професіоналізму вчителів представлено на рисунку 7.

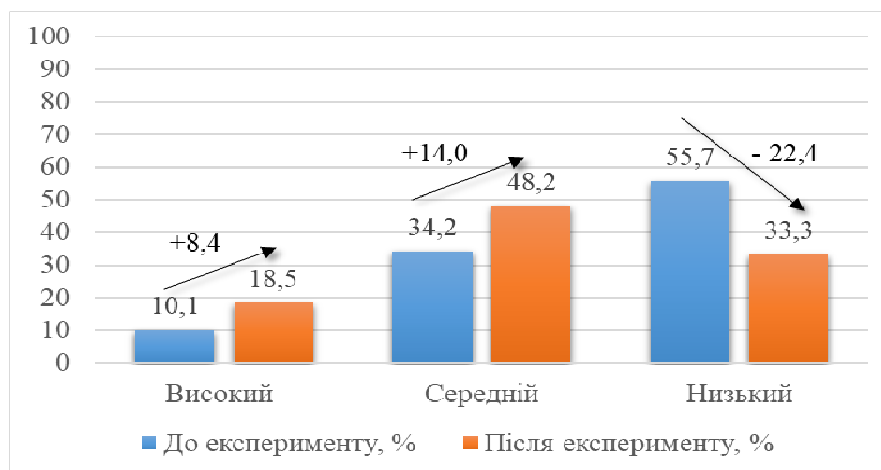

Рис. 7. Динаміка рівнів розвитку професіоналізму вчителів

Як видно з рисунку 7, кількість учителів з низьким рівнем професіоналізму зменшилася на 22,4 %, із середнім і високим – збільшилася відповідно на 14,0 % і 8,4 %.

Отже, реалізація організаційно-педагогічних умов показала, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі розвитку професіоналізму педагогів в умовах післядипломної освіти забезпечує істотне його зростання і є більш ефективним, ніж традиційна модель.

4. ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Проблема розвитку професіоналізму педагога сьогодні розробляється науковцями, менеджерами освіти, освітянами-практиками. Попри певну відмінність поглядів щодо розуміння змісту поняття «професіоналізм педагога», його структури, підходів до розвитку професіоналізму вчителя спільною є думка, що професіоналізм педагога є інтегративним соціокультурним і психолого-педагогічним утворенням, яке зароджується на рівні внутрішніх умов (особистісного потенціалу людини) й набуває ознак професіоналізму в процесі спеціального зовнішнього впливу (педагогічної діяльності).

Вивчення змісту та особливостей реалізації освітніх технологій у системі післядипломної освіти свідчить про багатовекторність їхніх напрямів у контексті особистісного й професійного розвитку педагога.

Інформаційно-комунікаційні технології є невід'ємним освітнім інструментом, який дає змогу сучасному вчителю вдало організувати власний освітній простір та забезпечує професійне зростання впродовж усього життя.

У процесі проведення дослідження впливу інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток професіоналізму вчителів було виокремлено організаційно-педагогічні умови, серед яких створення інформаційно-освітнього середовища професійного розвитку педагогів в умовах закладу післядипломної освіти; організація взаємодії між учасниками педагогічного процесу засобами ІКТ; реалізація онлайн підтримки вчителів та їх фахове консультування в міжкурсовий період. Для перевірки ефективності цих умов було здійснено педагогічний експеримент, у якому взяли участь 234 вчителі Херсонської області. Це експериментальне дослідження засвідчило, що впровадження виокремлених умов забезпечує істотне зростання рівня професіоналізму вчителів і значно впливає на якість освітнього процесу.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій вплинуло на всі компоненти професіоналізму педагогів: емоційно-ціннісний – вчителі на прикладі власної освітньої діяльності бачать ефект від їх впливу на мотивацію до освітньої діяльності, професійного зростання та формування компетентності «навчання впродовж життя»; когнітивний – інформаційно-комунікаційні технології розширюють межі отримання інформації, що сприяє поглибленню професійних знань; діяльнісний – практичні заняття із застосування ІКТ формують цифрову грамотність педагогів та їх ІКТ-компетентність.

У вчителів підвищився рівень знань, зросла мотивація до набуття професійних знань з використанням ІКТ, наявна позитивна динаміка в оволодінні інформаційно-комунікативними технологіями, у набутті фахових умінь. Застосування дистанційного, мобільного, змішаного, перевернутого навчання сприяло зростанню пізнавальної активності вчителів, зануренню з метою усвідомлення розуміння механізмів подальшої реалізації зазначених методів навчання у власну педагогічну діяльність. Позитивні відгуки отримали творчі та пошукові завдання, ігри, які використовувались у фахових курсах і сприяли кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Аналіз виконання педагогами – слухачами курсів підвищення кваліфікації – практичних робіт, тестових завдань дав змогу виявити суттєві розбіжності між їх знаннями, уміннями і навичками до та після проведення експерименту. Тобто відбулося істотне підвищення рівня розвитку професіоналізму.

Здійснений аналіз не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми й засвідчує необхідність розробки системи моніторингу рівня розвитку професіоналізму педагогів, дослідження науково-теоретичних основ післядипломної педагогічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Кузьмина Н. В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища. СПб.: Высш. школа, 1989. 167 с.
- [2] Слостенин В. А. Профессионализм учителя как явление педагогической культуры. *Педагогическое образование и наука*. 2008. № 12. С. 4-15.
- [3] Багаева И. Д. Профессионализм педагогической деятельности и основы его формирования у будущего учителя: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / НИИ проф.-техн. образования АПН СССР. Усть-Каменогорск, 1991. 36 с.
- [4] Гузій Н. В. Категорія професіоналізму в теорії і практиці підготовки майбутнього педагога: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 . Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. Київ, 2007. 475 с.
- [5] Дружилов С. А. Профессиональная компетентность и профессионализм педагога: психологический подход. *Сибирь. Философия. Образование*. 2005. №8. С. 26-44.
- [6] Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. К., 2003. 443 с.
- [7] Олійник В. В. Теоретико-методологічні засади управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01. К., 2004. 489 с.
- [8] Протасова Н. Г. Теоретико-методичні основи функціонування системи післядипломної освіти педагогів в Україні: дис... д-ра пед. наук: 13.00.01; Державна академія керівних кадрів освіти. К., 1999. 472 с.
- [9] Развитие теоретических основ информатизации образования и практическая реализация информационно-коммуникационных технологий в образовательной сфере Украины . В. Ю. Биков, О. Ю. Буров, А. М. Гуржий, М. І. Жалдак, М. П. Лещенко, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий, В. В. Олійник, О. М. Спирін, М. П. Шишкіна . наук. ред. В. Ю. Биков, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 214 с.
- [10] Горбатюк Р. М. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. № 27 С. 31-34. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2013_27_10. Дата звернення: Січ. 18, 2020.
- [11] Биков В. Ю. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2010. № 9. С. 9-15. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2010_9_4. Дата звернення: Січ. 24, 2020.
- [12] Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях: наук.-метод. посіб.; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. К.: «А.С.К.», 2013. 312 с.
- [13] Морзе Н. В., Варченко-Троценко Л. О. Використання wiki-технології для організації навчального середовища сучасного університету. *International scientific conference «Open educational environment of modern University»*. 2015. м. Київ, 20 серпня 2015 року. С. 115-125. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/13#.V7BLfmLTs2>. Дата звернення: Квіт. 10, 2020.
- [14] Краус К.М. Імперативи формування цифрової освіти в Україні. *Управління соціально-економічними трансформаціями у сучасному місті*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 лютого 2018 року). Київ: КУБГ, 2018. С. 49-51.
- [15] Концепція нової української школи. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. Дата звернення: Січ. 15, 2020.
- [16] Буйницька О.Л. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
- [17] Курси підвищення кваліфікації, семінари, майстер-класи, консультування: пропозиція для педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти України. 2020 рік. [Електронний ресурс]. Доступно: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2018/10316/ciot_2020_b5_new.pdf. Дата звернення: Квіт. 10, 2020.
- [18] Український відкритий університет післядипломної освіти. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://umo.edu.ua/ukrajinsjkij-vidkritij-universitet-pisljadiplomnoji-osviti>. Дата звернення: Квіт. 10, 2020.
- [19] Федорова Г. А. Профессиональное развитие учителей в условиях информатизации образования. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://docplayer.ru/64573821-Professionalnoe-razvitie-uchiteley-v-usloviyah-informatizacii-obrazovaniya.html>. Дата звернення: Січ. 19, 2020.

- [20] Educause Horizon Report. 2019 Higher Education Edition. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2019/4/2019horizonreport.pdf?la=en&hash=C8E8D444AF372E705FA1BF9D4FF0D44CC6F0FDD1>. Дата звернення: Квіт. 10, 2020.
- [21] Лубіна Є. Мобільне навчання у дидактиці вищої школи. *Вісник Львівського університету*. Серія: Педагогіка. 2009. Вип. 25. Ч. 2. С. 61-66.
- [22] Рогожнікова О. Сучасні засоби оцінювання освітніх результатів на прикладі інтерактивного ресурсу Plikers. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://osnova.com.ua/items/item-november-2017/>. Дата звернення: Січ. 15, 2020.

Матеріал надійшов до редакції 28.11.2019р.

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА ПЕДАГОГОВ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Зубко Анатолий Николаевич

кандидат педагогических наук, профессор, ректор,
Коммунальное высшее учебное заведение «Херсонская академия непрерывного образования»
Херсонского областного совета, г. Херсон, Украина
ORCID ID 0000-0002-3529-8842
zubko2011@ukr.net

Жорова Ирина Ярославовна

доктор педагогических наук, профессор, первый проректор,
профессор кафедры педагогики и менеджмента образования,
Коммунальное высшее учебное заведение «Херсонская академия непрерывного образования»
Херсонского областного совета м. Херсон, Украина
ORCID ID 0000-0003-4304-4962
zhorova.ks@gmail.com

Кузьменко Василий Васильевич

доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и менеджмента образования,
Коммунальное высшее учебное заведение «Херсонская академия непрерывного образования»
Херсонского областного совета, г. Херсон, Украина
ORCID ID 0000-0002-5424-8234
kuzmenkovasiliy@gmail.com

Слюсаренко Нина Витальевна

доктор педагогических наук, профессор, профессор кафедры педагогики,
психологии и образовательного менеджмента имени проф. Е. Петухова,
Херсонский государственный университет, г. Херсон, Украина
ORCID ID 0000-0002-9215-5936
ninaslusarenko@gmail.com

Кохановская Елена Викторовна

доктор педагогических наук, доцент кафедры теории и методики преподавания учебных дисциплин,
Коммунальное высшее учебное заведение «Херсонская академия непрерывного образования»
Херсонского областного совета м. Херсон, Украина
ORCID ID 0000-0001-7294-173X
aninamama.ks@gmail.com

Аннотация. В статье освещена актуальная проблема использования современных информационно-коммуникационных технологий в целях развития профессионализма педагогов в системе последипломного педагогического образования.

Отмечено, что сегодня в условиях быстрого развития информационно-коммуникационных технологий и их проникновения во все сферы жизнедеятельности человека особенно актуальным вопросом становится их использования в системе образования.

Описан опыт организации образовательной среды с применением современных информационно-коммуникационных инструментов на базе коммунального высшего учебного заведения «Херсонская академия непрерывного образования» Херсонского

областного совета. Актуальность темы подтверждается приведенными данными опроса учителей, проходивших повышение квалификации на базе вышеупомянутого заведения. Описаны конкретные примеры ресурсов, которые используются в образовательном процессе с целью формирования профессионализма учителей. Путем экспериментальной деятельности были определены организационно-педагогические условия развития профессионализма учителей Новой украинской школы с применением информационно-коммуникационных технологий, среди которых создание информационно-образовательной среды профессионального развития педагогов в условиях учреждения последиplomного образования; организация взаимодействия между участниками педагогического процесса средствами информационно-коммуникационных технологий; реализация техподдержки учителей и их профессиональное консультирование в межтестационный период. Достоверность полученных результатов подтверждается путем проведения педагогического эксперимента, проведенного на базе КВУЗ «Херсонская академия непрерывного образования», результаты которого частично отражены в тексте статьи.

Ключевые слова: педагог; профессиональное развитие; профессионализм; система последиplomного образования; образование в течение жизни; информационно-коммуникационные технологии.

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES AS A FACTOR OF TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

Anatolii M. Zubko

PhD of Pedagogical Sciences, Full Professor, Rector,
Communal Higher Educational Establishment «Kherson Academy of Continuing Education» of Kherson
Regional Council, Kherson, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3529-8842
zubko2011@ukr.net

Iryna Ya. Zhorova

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor, First Vice Rector,
Professor of the Department of Pedagogy and Educational Management
Communal Higher Educational Establishment «Kherson Academy of Continuing Education» of Kherson Region
al Council, Kherson, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-4304-4962
zhorova.ks@gmail.com

Vasyl V. Kuzmenko

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Head of the Department of Pedagogy and Educational Management,
Communal Higher Educational Establishment «Kherson Academy of Continuing Education» of Kherson
Regional Council, Kherson, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-5424-8234
kuzmenkovasiliy@gmail.com

Nina V. Slyusarenko

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,
Professor Ye. Petukhov Department of Pedagogy, Psychology and Educational Management,
Kherson State University, Kherson, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-9215-5936
ninaslyusarenko@gmail.com

Olena V. Kokhanovska

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of
Educational Disciplines Teaching
Communal Higher Educational Establishment «Kherson Academy of Continuing Education» of Kherson
Regional Council, Kherson, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7294-173X
aninamama.ks@gmail.com

Abstract. The article highlights the current issue on using modern information and communication technologies in order to develop teachers' professionalism in the system of postgraduate education.

It is stressed that today, in the conditions of rapid development of information and communication technologies and their penetration into all spheres of human life, the most urgent issues are the ones on their usage in the education system.

The most up-to-date types of information and communication technologies, which create a favorable and effective environment for the development of professionalism in the educational industry, are described. They include mobile, murky, distance technologies, means of content visualization, high-quality digital resources, etc. The authors describe the experience related to the organization of educational environment by means of modern information and communication tools application on the basis of communal higher educational establishment «Kherson Academy of Continuous Education» of Kherson Regional Council. The topicality of the issue is confirmed by the results of the survey conducted among the teachers who have undergone advanced training on the basis of the abovementioned establishment. The paper outlines specific examples of resources used in the educational process for teachers' professional development. Based on the conducted experiment, the authors specify organizational and educational conditions for the New Ukrainian School teachers' professional development which require information and communication technologies application, namely the creation of information-educational environment for teachers' professional development at postgraduate educational establishment; organization of interaction between participants in the educational process by means of information and communication technologies; the implementation of online support for teachers and their professional consulting in the inter-certification period. The validity of the received results is confirmed by a pedagogical experiment conducted at Kherson Academy of Continuous Education, the results of which are partially reflected in the article.

Keywords: a teacher; professional development; professionalism; postgraduate education system; life-long education; information and communication technologies.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] N. V. Kuzmyna, *“Professionalism of activity of teacher and master of industrial training of vocational school”*, St. Petersburg: Higher School, 1989 (in Russian).
- [2] V. A. Slastenyn, “Teacher’s professionalism as a phenomenon of pedagogical culture”, *Pedahohycheskoe obrazovanye y nauka*, 2008, № 12, pp. 4-15 (in Russian).
- [3] I. D. Bahaeva, “Professionalism of pedagogical activity and the basis of its formation in a future teacher”: abstract of thesis for Doctoral Degree in Pedagogy: 13.00.04 / Research Institute of Vocational Education of the Academy of Pedagogical Sciences of the USSR. Ust-Kamenohorsk, 1991 (in Russian).
- [4] N. V. Huzii, “Katehoriia profesionalizmu v teorii i praktytsi pidhotovky maibutnoho pedahoha”, dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. Kyiv, 2007 (in Ukrainian).
- [5] S. A. Druzhylov, “Teacher’s professional competence and professionalism: a psychological approach”, *Sybyr. Fylosofyia. Obrazovanye*, 2005, № 8, pp. 26-44 (in Russian).
- [6] A. I. Kuzminskii. “Theoretical and methodological principles of postgraduate pedagogical education in Ukraine”: thesis for Doctoral Degree in Pedagogy: 13.00.04. Kyiv, 2003 (in Ukrainian).
- [7] V. V. Oliynik, “Theoretical and methodological principles of management of training of vocational institutions pedagogical staff”: thesis for Doctoral Degree in Pedagogy: 13.00.01. Kyiv, 2004 (in Ukrainian).
- [8] N. G. Protasova. “Theoretical and methodological bases of functioning of the system of postgraduate education of teachers in Ukraine”: thesis for Doctoral Degree in Pedagogy: 13.00.01; State Academy of Educational Managers. Kyiv, 1999 (in Ukrainian).
- [9] V. Yu. Bykov, S.G. Litvinova, and V.I. Lugovoi (Ed.), *“Development of theoretical foundations of education informatization and practical implementation of information and communication technologies in the educational sphere of Ukraine”*, Zhytomyr Ivan Franko State University, 2019, 214 p. (in Ukrainian).
- [10] R. M. Horbatiuk, Mobile learning as a new technology of higher education. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, 2013, № 27, pp. 31-34. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiped_2013_27_10. Accessed on: Jan. 18, 2020 (in Ukrainian).

- [11] V. Yu. Bikov, "Open learning environment and modern open-source networking tools. Scientific journal of National Pedagogical Dragomanov University", *Series 2: Computer-Oriented Learning Systems*, 2010, №. 9, pp. 9-15. [Online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2010_9_4. Accessed on: Jan. 24, 2018 (in Ukrainian).
- [12] V.V. Oliynik, "Open Postgraduate Teacher Education and Distance Learning in Questions and Answers: Scientific and Method. Manual", National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, University of Educational Management. Kyiv: "ASK", 2013 (in Ukrainian).
- [13] N. V. Morze, and L. O. Varchenko-Trocenko, "The use wiki-technology for learning environment of modern university" in *International scientific conference on "Open educational e-environment of modern University"*, 2015, Kyiv, 20 August 2015, pp. 115-125. [Online]. Available: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/13#.V7BLfmLTs2>. Accessed on: Apr. 10, 2020 (in Ukrainian).
- [14] K. M. Kraus, "Imperatives of formation of digital education in Ukraine", *Managing Socio-Economic Transformations in the Modern City: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (February 27, 2018), Kiev: KUBG, 2018, pp.49-51. (in Ukrainian).
- [15] "Concept of New Ukrainian school". [Online]. Available: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. Accessed on: Jan. 15, 2020. (in Ukrainian).
- [16] O. L. Buinitska, *Information Technology and Technical Means of Learning: a textbook*, Kiev: Center for Educational Literature, 2012. (in Ukrainian).
- [17] Training courses, seminars, workshops, counseling: proposal for pedagogical and scientific-pedagogical workers of Ukrainian educational institution, 2020. [Online]. Available: https://lpnu.ua/sites/default/files/attach/2018/10316/ciot_2020_b5_new.pdf. Accessed on: Apr. 10, 2020. (in Ukrainian).
- [18] Ukrainian Open University of Postgraduate Education. [Online]. Available: <http://umo.edu.ua/ukrajinsjkij-vidkritij-universitet-pisljadiplomnoji-osviti>. Accessed on: Apr. 10, 2020. (in Ukrainian).
- [19] H. A. Fedorova, Professional development of teachers in conditions of educational informatization. [Online]. Available: <https://docplayer.ru/64573821-Professionalnoe-razvitie-uchiteley-v-usloviyah-informatizacii-obrazovaniya.html>. Accessed on: Jan. 19, 2018 (in Russian).
- [20] Educause Horizon Report. 2019 Higher Education Edition. [Online]. Available: <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2019/4/2019horizonreport.pdf?la=en&hash=C8E8D444AF372E705FA1BF9D4FF0DD4CC6F0FDD1>. Accessed on: Apr. 10, 2020. (in English).
- [21] Ye. Lubina, "Mobile learning in Higher School didactics", *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Pedahohika*, 2009, Vyp. 25, Ch. 2, pp. 61-66 (in Ukrainian).
- [22] O. Rogozhnikova, *Modern means of evaluating educational outcomes on an example of an interactive. Plikers resource*. [Online]. Available: <http://osnova.com.ua/items/item-november-2017/>. Accessed on: May. 10, 2018 (in Ukrainian).

